

Kaspar Von Greyerz: PASSAGEN UND STATIONEN: Lebensstufen Zwischen Mittelalter und Moderne, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2010, 303 str.

Glede na redkost recenzij tujih knjig je arbitrarnost omenjenega izvoda več kot naključna in povezana z zavedanjem, da so tovrstne recenzije v slovenski znanstveni javnosti preredke in prepuščene različnim nenačrtovanim impulzom. Takemu impulzu se je potrebno zahvaliti tudi, da je avtorica omenjenih vrstic naletela na omenjeni naslov. Kljub temu meni, da je knjiga dovolj inovativna, da njene odličnosti ni treba meriti v številu let in metrih pregledanega gradiva. Zagotovo knjiga Kasparja von Greyetza *Rituali in prehodi*, pospremljena s podnaslovom *Življenjska obdobja med srednjim vekom in moderno*, ne prinaša bistvenih novosti, saj so se z rituali, ki so povezani z življenjem posameznika, ukvarjali že številni avtorji, tematika pa je postala tudi del visokošolskih preglednih monografij. Pri tem naj omenimo zgolj delo E. Muirja, ki je bil za svojo študijo civilnih ritualov v Benetkah nagradjen s prestižnimi nagradami. Kljub temu je združevanje ritualov v življenjski cikel dobrodošla novost. Odlika študije, ki je namenjena tako znanstveni javnosti kot tistim, ki se prvič srečujejo s socialno in kulturno zgodovino življenjskih obdobij, je njena berljivost. Tako je zlasti primerna za rabo kot visokošolski učbenik. Usmerjanje študij v socialno in kulturno zgodovino, ki je popularno zlasti v angleškem govornem prostoru, je zanimivo iz več vidikov. Prvič, ker ne gre za klasično strukturno-demografsko študijo o življenjskih obdobjih, ki bi temeljila na analizi kvantitativnih podatkov, ampak gre za študijo, ki temelji na osebnih dokumentih, pri tem pa je v ospredju primerjava osebnih dokumentov pripadnikov različnih religijskih prepričanj in spolov, ki prihajajo iz različnih družbenih in poklicnih skupin. Vse skupaj avtor povezuje z izrednim poznavanjem problematike področja različnih obdobij v življenju posameznika in dokazuje pomembnost predstavitve življenja posameznika kot celote, ki se deli na dve med seboj primerljivi, a v marsičem različni življenji ženske ali moškega. Takih predstavitev pa je v svetovnem zgodovinsko relativno malo. Zlasti v primerjavi s poplavo

naslovov, povezanih z zgodovino otroštev, družinskih odnosov, ženskega dojemanja materinstva, ki jim v malo manj zavidljivem številu sledijo študije mladosti in zadnjih deset let tudi študije starosti. Študija se priporoča v branje tudi zato, ker gre za uveljavljenega in metodološko inovativnega avtorja, ki je prispeval kar nekaj metodoloških usmeritev pri preučevanju zgodnjenovoveških osebnih dokumentov. Drugič, ker opozarja na odmik od klasične strukturozgodovinske usmeritve v preučevanje osebnih dokumentov, kjer je dovolj velik korpus dnevnikov, avtobiografij, hišnih in družinskih kronik zagotavljal neko določeno "splošnost" pridobljenih spoznanj. Uporaba osebnih dokumentov za dojetje posameznih življenjskih obdobj v preučevanju zgodnjega novega veka že nekaj desetletij sicer ni več inovativna ideja, saj je osebne dokumente uporabljala že v 80. letih Linda Pollock pri odklavljanju teze vplivnega in odmevnega P. Arièsa o nedojemanju otroštva pred 17. stoletjem. Avtor v osebnih dokumentih in upodobitvah išče dokaze o percepciji posameznih življenjskih obdobj in odkriva rituale, ki so spremljali prehode iz enega v drugo življenjsko obdobje. Uvede torej koncept, ki se razlikuje od klasičnih konceptov "navad", ki smo jih bolj navajeni iz slovenskih humanističnih krogov. Kot družbeno najpomembnejši ritual izpostavi poroko, četudi kot javne manifestacije velikega družbenega pomena ne smemo izpustiti niti krsta in pogreba. Pritrditi je potrebno tezi, da osebni dokumenti ponujajo vedno zelo dragocene in nepričakovane drobce iz zgodovine doživetij, saj so v svoji vsebini selektivni ter jezikovno in zlasti kulturno udomačeni. Ni vseeno, ali beremo tekst potujočega rokodelskega pomočnika, ki je zavil tudi na Kranjsko, ali pietistične žene dvornega svetovalca. In pritrditi moramo tudi dodatku, da bi bilo preveč enostransko, da bi se raziskovalec usmerjal samo na tako zvrst vira in mikrozgodovinsko analizo, ki bi prevladovala nad makrozgodovinskimi podatki. Njegovi podatki se gibljejo v okviru temeljnih konceptov zgodnjega novega veka: zakona, družine in hiše/gospodinjstva. Četudi so osebni dokumenti razpeti med zakonom kot javno institucijo v zgodnjem novem veku in moderno meščansko emocionalno družino, ki spada v sfero zasebnosti in intimne. Zakon seveda dobi ključni pomen z uzakonjanjem poroke kot edinega formalnopravnega načina skupnega življenja, družina pa se v 18. stoletju v merkantilistični misli dojema kot resurs naraščaja pravih meščanov-državljanov, pridnih plačnikov davkov in zvestih vojakov. Edino izjemo v tem družbenem modelu so predstavljale vdove, ki so lahko tudi zunaj družine igrale pomembno vlogo. Avtor se v svoji knjigi poigrava tudi z različnimi percepcijami življenjskih ciklov, zlasti njihove dolžine in utemeljenosti delitve na deset ali sedem let, ter se sprašuje o njihovi resnični vrednosti. Za razliko od modernega dojetja desetletnih prelomnic se v preučevanem času kot pomembna prelomnica pojavlja sedemletni cikel, zlasti začetek devetega ciklusa pri starosti 63 let, ki zaključuje posameznikovo življenje. V knjigi bo bralec našel odgovore tudi na vprašanja, zakaj je v "Moderni" smrt v alegorijah naslikana zlasti pri alegorijah starejšega prebivalstva, zakaj pa je na prehodu iz srednjega v zgodnji novi

vek dodana različnim starostnim skupinam in zakaj se tako pogosto pojavlja tudi simbol sreče in življenjskega kolesa. Ali pa kakšne tipizirane podobe so bile povezane s podobo stare ženske. Ravno slednja trditev bo zamajala marsikatero pri nas dostopno delo. Tako bo bralec pri dojetju rojstva kot posebnega življenjskega obdobja prebral tudi občutke ženske, ki je po mesecih družbene in družinske osame doječe matere izrazila svoj užitek ob vrnitvi k zakonskim dolžnostim. Pri predstavitvi dojetja posameznih obdobj avtor ne bo našel klasične predstavitve, saj gre vsaj pri rojstvu in otroštvu zlasti za dojetja tistih, ki so pri tem procesu sodelovali. Rojstvo je torej predstavljeno z vidika nosečnice in matere in ga vodi njen strah in veselje ter družbena osama, ki je sledila v času otročniške dobe. Hkrati pa je to temeljna tematika vseh modernih pregledov zgodovine otroštva. Zlasti je pri določanju mentalitetnih okvirjev opisovanja določenih doživljanj nujno, da avtor predstavi temeljne značilnosti vsakdanjega življenja, in to mu ob suverenem znanju tudi uspeva. Dobrodošla pa je tudi suverena, strnjena predstavitev osnovnih demografskih kontur, ki jo zmore samo zelo dober poznavalec omenjenega področja in je ključna zlasti za razumevanje pri bralcu, ki nima dobrega znanja o demografskih značilnostih. Prav zaradi te kvalitete je delo odličen vodnik po tematiki tudi za tiste, ki tega področja ne poznajo. Povezanost osebnih pričevanj z določenimi še nepoznanimi upodobitvami pa knjigo zaokroža v metodološko celoto, ki naj bo vodnik sodobnemu predavatelju in tisti prispevek, ki delo uvršča med temeljne preglede življenjskih obdobj v zgodnjem novem veku.

Dragica Čeč

Laura J. McGough: GENDER, SEXUALITY, AND SYPHILIS IN EARLY MODERN VENICE: The Disease that Came to Stay. Palgrave Macmillan, 216 str.

V zbirki na temo zgodnjenovoveške zgodovine (pod generalnim uredništvom R. Houstona in E. Muirja) objavljena študija Laure J. McGough, ameriške zgodovinarke, ki je doktorirala na chikaški Northwestern University, trenutno pa predava na univerzi v Gani, si pod obetujučim naslovom *Spol, seksualnost in sifilis v zgodnjenovoveških Benetkah* zadaja nekaj ključnih ciljev. Med njimi so opazovanje družbenih odgovorov na to bolezen, razmerje med boleznijo na eni ter kulturo, družbo in seksualnostjo na drugi strani ter zaznavanje stigmatizirajočih percepcij, ki so okužbo s to boleznijo spremljale. Že takoj velja izpostaviti, da se avtorica dosledno izogiba poimenovanju 'sifilis'; to ime je bolezen dobila šele v 16. stoletju preko Fracastorove metaforične primerjave z razvratnim mitičnim pastirjem Sifilom, metoda za odkrivanje boleznij pa je produkt 20. stoletja. Identifikacijo te bolezni (in njeno enačenje s